Ninewa Plains and Western Ninewa
Barriers to Return and Community Resilience
A Meta-Analysis of Existing Studies and Literature

(Pages 1-5)

سهل نينوى و نينوى الغربية
العوائق التي تحول دون عودة النازحين وإستقرار المجتمعي
تحليل للدراسات الحالية والمنشورة

(ص6-10)

دەشتی نەینەوا و ڕۆژئاوای نەینەوا
بەربەستەکانی بەردەم گەڕانەوە و سەقامگیری
شیکردنەوەیەکی هەمەگیر بۆ لێکۆڵینەوە و توێژینەوەکان

(ل11-15)

Ninewa Plains and Western Ninewa
Barriers to Return and Community Resilience
A Meta-Analysis of Existing Studies and Literature

Henriette Johansen, Kamaran Palani, Dlawer Ala'Aldeen

EXECUTIVE SUMMARY

The sustainable return of internally displaced persons (IDPs) in Iraq occupies many international donor projects and resources. However, in the context of the Ninewa province, this problem is not straightforward. Both the concept of displacement and expectation of return are complicated by a long history and atrocious waves of violence, including war, genocide, state-discrimination and systematic demographic changes.

Displacement is ingrained in the history of Ninewa and forms part and parcel of community narratives about survival, identity and belonging. In this way, displacement cannot be conceptualized as a linear process or a uniform experience, but rather as a transformative experience conditioned on geographical, gender and identity factors.

This report is a *meta-analysis* of the vast literature on Ninewa IDPs and the barriers to their return. It covers important analytical and contextual gaps with firsthand research to inform and enhance stakeholder policies. The various sections of this report will delineate the following primary findings:

- The crisis of displacement should be studied through a combination of multiple causes and circumstances, constituting the environment or conditions of diffused long-term insecurity and uncertainty at both the local and national levels.

- The well-founded absence of trust in the government (central, regional and local), political institutions and security forces to safeguard Ninewa's citizens has cascaded into conflictual inter- and intra-community relationships and proliferated opportunist security actors. With the resulting growth of conflict sentiments and fueling of demographic changes, this distrust is a fundamental barrier to return.

- The dynamics of displacement and return are happening in a context and cannot be understood in isolation. IDP movements are outcomes of a variety of complex developments,

requiring in-depth understanding and contextual analysis, in order to develop effective and long-term policy and programming.

- Before, during and following stages of displacement, women are targeted and made vulnerable in different ways than men. Women's experiences of displacement are marginalized in both research and literature, which subsequently affects their participation and agency in political and development realms. Highlighting women's experiences of displacement is essential in order to adopt transformative approaches to safe and sustainable IDP return, promoting gender equality upon INGO exit.

- The recent crisis of displacement has contributed to the increase of social tensions, in particular between Shabaks and Christians, in the districts of Hamdaniya and Tal Keif. The high rate of Shabak returnees and their territorial expansion, empowered by Hashd al-Shaabi armed groups, are perceived by Christians as a threat to their future existence in the Ninewa Plain. The fear of demographic change, as well as a strong sense of political marginalization, characterizes the Christian community and contributes to a pervasive sense of uncertainty. This, in turn, influences their decisions to remain in displacement or migrate.

- Reconciliation efforts are critical for the return of IDPs to Ninewa. These are mostly led by International Non-Governmental Organizations (INGOs), in the absence of a clear policy and implementation structure of the Iraqi government to pave the road to community cohesion. In order for reconciliation to succeed, it is critical to understand the transformation of violence and its effect on identity politics and female participation, pivotal to sustainable peacekeeping.

The data for this report has been collected during the time period of January through June 2019.

The meta-analysis situates IDP return and stabilization into Ninewa's history of displacement, which forms the backbone of the remaining analysis. The identified barriers to return are categorized into district, identity and gender specific barriers to return. Within each category, primary barriers to return are identified and discussed.

Several factors are relevant for IDP return (see Table 1). These are often interlinked and should not be understood as mutually exclusive (i.e. IDPs belong to all three barrier categories). The barriers and the solutions to overcome them are identified through quantitative research, literature and qualitative research to fill research gaps. This is carried out by focusing on the following:

- District-specific barriers in Hamdaniya, Mosul, Sheikhan, Sinjar, Tal Keif, and Tal Afar;
- Community specific barriers (Yazidis (Ezidis), Christians and Shabaks); and
- Gender-specific barriers (women).

Table – Barriers to Return and Destabilizing Factors

District	Main Barriers to Return	Main Destabilizing Factors
Hamdaniya	- *Trauma* - *Housing destruction* - *Demographic change and discrimination*	- *Security concerns and high presence of Hashd Al-Shaabi forces* - *Compensation and reconstruction needs* - *INGO lack of coordination with local authorities* - *Disputed status of the district and competition between Government of Iraq (GoI) and Kurdistan Regional Government (KRG)*
Mosul	- *Trauma* - *Lack of livelihood opportunities and services* - *Security concerns, including high presence of different armed groups, ongoing IS attacks, and mines and improvised explosive devices (IEDs)*	- *Reconciliation and coexistence concerns* - *Large-scale corruption ingrained in local authority* - *Unclear justice and accountability procedures* - *Social cohesion between populations in East and West Mosul are affected by stigmatization and revenge acts toward the former* - *Risk of local political backlash against the increased visibility and influence of military and political groups affiliated with the Shia community.* - *Marginalization of the majority of the population (women, children and youth) vis-a-vis old tribal structures*
Sheikhan	- *Demographic change of the district* - *Security concerns* - *Housing destruction*	- *Presence of a large number of IDPs*
Sinjar	- *Security issues* - *Lack of serious investment into reconstruction efforts* - *Lack of HLP documentation of IDPs and returnees*	- *Lack of livelihood opportunities causing unrest* - *Lack of serious investment into reconciliation and community traumas* - *Presence of a multitude of security forces, controlling the district's political and security landscape in a non-inclusive way* - *The lack of a unified security force or command-and-control may create a vacuum for a renewed IS establishment*

District	Main Barriers to Return	Main Destabilizing Factors
Tal Afar	- *Lack of livelihood opportunities* - *Lack of HLP Documentation and reconstruction activities* - *Lack of safety and security*	- *For Single Female Headed Households (SFHHs): discrimination and harassment or worse* - *For youth: limited education or employment opportunities* - *Internal disputes within the Shia and Sunni Turkmen communities* - *Presence of various security forces, with the dominant Shia forces supporting only Shia communities*
Tal Keif	- *Lack of housing, land and property (HLP) documentation* - *Lack of financial means to return* - *Housing destruction*	- *Presence of various security factions* - *Demographic change effects on social cohesion* - *Community distrust and minority representation* - *Disputed status of the district* - *Rise in local, hybrid and sub-state forces (LHSFs) and the high militarization of formerly high-population towns* - *Economic disenfranchisement in farming due to explosives and lack of water* - *Lack of compensation and access to drinking water* - *Heightened pre-existing inter- and intra-community frictions*
Ethno-sectarian Community	***Main Barriers to Return***	
Yazidi	- *Feeling of insecurity in areas of origin* - *Militarization of Yazidis internal divisions* - *Lack of political settlement between conflict parties, mainly in Sinjar* - *Trauma of the crimes committed by IS* - *Migration of more than 100,000 Yazidis to Europe following the occupation* - *Absence of justice and reconciliation with Sunni Arab*	
Christian	- *Awaiting improved security and the lack of international protection* - *Decreasing employment and economic opportunities* - *Lack of hope in Iraq and strong pull factor abroad* - *Majority of Christians have already left the country, creating an imbalance between the number those who stayed and those who migrated* - *Territorial expansion of Shabaks in Christian areas*	

Shabak	- *Better job opportunities in areas of displacement* - *Social tensions with the returnees*
Gender	***Main Barriers to Return***
Women	- *Restriction of movement due to intimidation, assault, harassment, child caring responsibilities and social norms* - *Protection needs during and following return movements* - *New opportunities and aspiration since displacement* - *Unwillingness to return to old oppressive power structures*

ACKNOWLEDGMENTS

MERI and the authors wish to thank: USIP and USAID for their generous support of this work; the MERI staff, particularly Fuad Smail, Emma Hesselink, Anne van der Wolff and Kristin Perry, for their intellectual contributions and organizational support during the field work; the Joint Crisis Coordination Centre for granting access to internally displaced persons' camps; the key informants for their generosity with information and analysis; the Women Empowerment Organization for their knowledge & support; and all the interviewees and participants of the focus group discussions for their generous time, knowledge and personal insights.

ABOUT MERI

The Middle East Research Institute (MERI) engages in policy issues contributing to the process of state building and democratization in the Middle East. Through independent analysis and policy debates, our research aims to promote and develop good governance, human rights, rule of law and social and economic prosperity in the region. It was established in 2013 as an independent, not-for-profit organization based in Erbil, Kurdistan Region of Iraq.

Address: 1186 Dream City Erbil, Kurdistan Region of Iraq
T: +964 (0)662649690 E: info@meri-k.org www.meri-k.org

NGO registration number. K843 © Middle East Research Institute, 2013

The opinions expressed in this publication are the responsibility of the author.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical including photocopying, recording, or any information storage or retrieval system, without the prior written permission of the United States Institute of Peace (USIP). USIP and MERI should be adequately credited should any of the text be published elsewhere.

سهل نينوى و نينوى الغربية
العوائق التي تحول دون عودة النازحين وإستقرار المجتمعي
تحليل للدراسات الحالية والمنشورة

هنريت يوهانسن، كامران محمد بلاني، دلاور علاءالدين

ملخص تنفيذي

تحتل العودة المستدامة للنازحين داخلياً في العراق العديد من مشاريع وموارد المانحين الدوليين. ومع ذلك، في سياق محافظة نينوى، هذه المشكلة ليست واضحة. كل من مفهوم النزوح وتوقع العودة معقدان من خلال تاريخ طويل وموجات عنيفة فظيعة، بما في ذلك الحرب والإبادة الجماعية والتمييز على أساس الدولة والتغيرات الديموغرافية المنهجية.

النزوح متأصل في تاريخ نينوى ويشكل جزءًا لا يتجزأ من روايات المجتمع حول البقاء والهوية والانتماء. وبهذه الطريقة، لا يمكن تصور النزوح كعملية خطية أو تجربة موحدة، بل كتجربة تحويلية مشروطة بالعوامل الجغرافية والجنسانية وعوامل الهوية.

هذا التقرير عبارة عن تحليل تلخيصي للمنشورات الغزيرة حول الأشخاص النازحين داخلياً في نينوى والحواجز التي تحول دون عودتهم. ويغطي الفجوات التحليلية والسياقية الهامة من خلال البحث المباشر لإعلام وتعزيز سياسات أصحاب المصلحة. ستحدد الأقسام المختلفة من هذا التقرير النتائج الأولية التالية:

- ينبغي دراسة أزمة النزوح من خلال مجموعة من الأسباب والظروف المتعددة، التي تشكل البيئة أو ظروف انعدام الأمن وعدم اليقين طويلة الأجل المنتشرة على الصعيدين المحلي والوطني.
- تغيّر غياب الثقة في الحكومة (المركزية والإقليمية والمحلية) والمؤسسات السياسية وقوات الأمن لحماية مواطني نينوى إلى علاقات متداخلة بين المجتمعات وفيما بينها، وانتشرت الجهات الفاعلة الأمنية الانتهازية. نتيجة للنمو الناتج عن مشاعر الصراع وإذكاء التغييرات الديموغرافية، فإن عدم الثقة هذا يشكل عائقًا أساسيًا أمام العودة.
- تحدث معادلات النزوح والعودة في سياق لا يمكن فهمه بمعزل عن غيره. حركات الأشخاص النازحين داخليا هي حصيلة مجموعة متنوعة من التطورات المعقدة، التي تتطلب فهمًا متعمقًا وتحليلًا للسياق، من أجل تطوير سياسة وبرمجة فعالة وطويلة الأجل.

- قبل وأثناء وبعد مراحل النزوح، يتم استهداف النساء وجعلهن ضعيفات بطرق مختلفة عن الرجال. يتم تهميش خبرة النساء في النزوح في كل من البحوث والأدب المنشور، مما يؤثر في وقت لاحق على مشاركتهن ونشاطهن في المجالات السياسية والإنمائية. إن إبراز تجارب النساء في مجال النزوح أمر ضروري من أجل تبني نُهج تحويلية لعودة المشردين داخلياً بشكل آمن ومستدام، وتعزيز المساواة بين الجنسين عند خروج المنظمات غير الحكومية الدولية.

- ساهمت أزمة النزوح الأخيرة في زيادة التوترات الاجتماعية، لا سيما بين الشبك والمسيحيين، في مقاطعتي الحمدانية وتلكيف. ينظر المسيحيون إلى ارتفاع نسبة العائدين للشبك وتوسعهم الإقليمي، الذي تدعمه جماعات حشد الشعبي المسلحة، على أنه تهديد لوجودهم في المستقبل في سهل نينوى. الخوف من التغيير الديموغرافي، بالإضافة إلى الإحساس القوي بالتهميش السياسي، يميز المجتمع المسيحي ويساهم في إحساس واسع النطاق بعدم اليقين. وهذا بدوره يؤثر على قراراتهم بالبقاء في نزوح أو الهجرة.

- جهود المصالحة ضرورية لإعادة النازحين إلى نينوى. وتقود هذه المنظمات في الغالب المنظمات غير الحكومية الدولية، في غياب سياسة واضحة وهيكل تنفيذي للحكومة العراقية لتمهيد الطريق لتماسك المجتمع. ولكي تنجح المصالحة، من الضروري فهم تحول العنف وتأثيره على سياسات الهوية ومشاركة المرأة، وهو دور محوري في حفظ السلام المستدام.

تم جمع بيانات هذا التقرير خلال الفترة الزمنية من يناير حتى يونيو 2019. يضع التحليل التلوي هذه عودة النازحين واستقرارهم في تاريخ النزوح في نينوى، والذي يشكل العمود الفقري للتحليل المتبقي. وتصنف الحواجز التي تم تحديدها للعودة في الحواجز التي تعوق العودة والهوية والجنسانية المحددة للعودة. ضمن كل فئة، يتم تحديد ومناقشة الحواجز الرئيسية للعودة.

هناك عدة عوامل ذات صلة بعودة النازحين (انظر الجدول)، غالبًا ما تكون هذه مترابطة ولا يجب فهمها على أنها متبادلة (أي الأشخاص النازحون داخليا ينتمون إلى جميع فئات العوائق الثلاثة). يتم تحديد الحواجز والحلول للتغلب عليها من خلال البحوث الكمية والأدب والبحوث النوعية لسد الثغرات البحثية. ويتم ذلك من خلال التركيز على ما يلي:

- الحواجز الخاصة بالمقاطعات في الحمدانية والموصل والشيخان وسنجار وتلكيف وتلعفر.
- الحواجز المجتمعية المحددة الأيزيدية والمسيحيين والشبك.
- الحواجز الجنسانية (النساء).

الجدول - العوائق التي تحول دون عوامل الإزعاج والاستقرار

القضاء (المقاطعة)	عوائق المنطقة الرئيسية للعودة	عوامل زعزعة الاستقرار الرئيسية
الحمدانية	- الصدمة - تدمير المساكن - التغيير الديموغرافي والتمييز	- المخاوف الأمنية والوجود الكبير لقوات حشد الشعبي - التعويضات واحتياجات إعادة الإعمار - نقص المنظمات غير الحكومية الدولية في التنسيق مع السلطات المحلية - الوضع المتنازع عليه للمقاطعة والمنافسة بين حكومة العراق وحكومة إقليم كردستان
الموصل	- الصدمة - قلة فرص العيش والخدمات - المخاوف الأمنية، بما في ذلك التواجد الكبير لجماعات مسلحة مختلفة، وهجمات داعش المستمرة، والألغام والأجهزة المتفجرة المرتجلة - مخاوف المصالحة والتعايش	- الفساد واسع النطاق المتأصل في السلطة المحلية - إجراءات العدالة والمساءلة غير الواضحة - يتأثر التماسك الاجتماعي بين السكان في شرق وغرب الموصل بالوصم والانتقام تجاه الأول - خطر رد الفعل السياسي المحلي ضد زيادة وضوح وتأثير الجماعات العسكرية والسياسية المرتبطة بالجالية الشيعية. - تهميش غالبية السكان (النساء والأطفال والشباب) إزاء الهياكل القبلية القديمة
الشيخان	- التغيير الديموغرافي للمنطقة - مخاوف أمنية - تدمير المساكن	- وجود عدد كبير من الأشخاص النازحين داخليا
سنجار	- قضايا أمنية - نقص الاستثمار الجاد في جهود إعادة الإعمار - عدم وجود وثائق الأسكان والارض والممتلكات للنازحين والعائدين - قلة فرص كسب الرزق التي تسبب الاضطرابات - قلة الاستثمار الجاد في المصالحة والصدمات المجتمعية	- وجود العديد من قوات الأمن، والسيطرة على المشهد السياسي والأمني في المنطقة بطريقة غير شاملة - قد يؤدي الافتقار إلى قوة أمنية أو قيادة موحدة إلى خلق فراغ لإنشاء مؤسسة داعش جديدة - عوائق المنطقة الرئيسية للعودة إلى عوامل زعزعة الاستقرار الرئيسية

تلعفر	- قلة فرص العيش - عدم وجود التوثيق للأسكان والارض والممتلكات وأنشطة إعادة الإعمار - انعدام الأمن والسلامة	- بالنسبة للأسر المعيشية التي تعيلها نساء: التمييز والتحرش أو ما هو أسوأ - للشباب: التعليم وفرص العمل محدودة - الخلافات الداخلية داخل الطائفتين الشيعية والسنية التركمانية - وجود العديد من قوات الأمن، مع دعم القوى الشيعية المهيمنة للمجتمعات الشيعية فقط
تلكيف	- نقص وثائق الإسكان والأراضي والممتلكات - قلة الوسائل المالية للعودة - تدمير المساكن - وجود مختلف الفصائل الأمنية	- آثار التغيير الديموغرافي على التماسك الاجتماعي - انعدام الثقة في المجتمع وتمثيل الأقليات - الوضع المتنازع عليه للمنطقة - ارتفاع القوات المحلية والهجينة وقوات دون الدولة والعسكرة العالية للمدن التي كانت فيها أعداد كبيرة من السكان في السابق - الحرمان الاقتصادي في الزراعة بسبب المتفجرات ونقص المياه - عدم وجود تعويضات والحصول على مياه الشرب - زيادة الاحتكاكات داخل المجتمع وداخله

المكون العرقي أو الطائفي	العوائق الرئيسية للعودة
الأيزيدي	- الشعور بعدم الأمان في مناطق المنشأ - عسكرة الانقسامات الداخلية لليزيديين - عدم وجود تسوية سياسية بين أطراف النزاع، وخاصة في سنجار - صدمة الجرائم التي ارتكبها داعش - هجرة أكثر من 100000 يزيدي إلى أوروبا بعد الاحتلال - غياب العدالة والمصالحة مع العرب السنة
المسيحيون	- في انتظار تحسن الأمن وعدم وجود حماية دولية - انخفاض فرص العمل والفرص الاقتصادية - انعدام الأمل في العراق وقوة جذب قوية في الخارج - غالبية المسيحيين قد غادروا البلاد بالفعل، مما يخلق عدم توازن بين عدد من بقوا والذين هاجروا - التوسع المناطقي للشبك في المناطق المسيحية

الشبك	- فرص عمل أفضل في مناطق النزوح - التوترات الاجتماعية مع العائدين
الجنسانية	العوائق الرئيسية للعودة
النساء	- تقييد الحركة بسبب الترهيب والاعتداء والمضايقة ومسؤوليات رعاية الطفل والأعراف الاجتماعية - احتياجات الحماية أثناء وبعد عودة الحركات - فرص وتطلعات جديدة منذ النزوح - عدم الرغبة في العودة إلى هياكل السلطة القمعية القديمة

شكروتقدير

تشكر مؤسسة الشرق الاوسط للبحوث والمؤلفون كل من USIP :و USAID على دعمهم السخي لهذا العمل؛ موظفو المؤسسة، وخاصة فؤاد سمايل وإيما هيسلينك وآن فان دير وولف وكريستين باري، لمساهماتهم الفكرية ودعمهم التنظيمي خلال العمل الميداني؛ ومركز (JCCC) للسماح بالوصول إلى مخيمات النازحين؛ الخبراء الرئيسيين لكرمهم بالمعلومات والتحليل؛ منظمة تمكين المرأة لتقديمها المعلومات والدعمها؛ وجميع من تمت مقابلتهم والمشاركين في ورشات العصف الفكري لوقتهم السخي ومعارفهم ورؤاهم الشخصية.

عن المؤسسة

مؤسسة الشرق الأوسط للبحوث (MERI) منظمة غير حكومية و غير ربحية، تهتم بالسياسات العامة التي تسهم في عملية بناء الدولة وإرساء الديمقراطية في الشرق الأوسط. من خلال التحليلات المستقلة ومناقشات السياسة، يهدف بحثنا إلى تعزيز وتطوير الحكم الرشيد وحقوق الإنسان وسيادة القانون والازدهار الاجتماعي والاقتصادي في المنطقة.

العنوان: 1186 دريم سيتي أربيل، إقليم كوردستان العراق

T: +964 (0) 662649690 E: info@meri-k.org www.meri-k.org

رقم تسجيل المنظمات غير الحكومية. 843K © معهد الشرق الأوسط للبحوث 2013.

الآراء المعبر عنها في هذا المنشور هي مسؤولية المؤلفين.

كل الحقوق محفوظة. لا يجوز إعادة إنتاج أو نقل أي جزء من هذا المنشور بأي شكل أو بأي وسيلة ، سواء كانت إلكترونية أو ميكانيكية، بما في ذلك النسخ أو التسجيل أو أي نظام لتخزين المعلومات أو استرجاعها، دون الحصول على إذن كتابي مسبق من معهد الولايات المتحدة للسلام .(USIP) يجب أن يتم اعتماد USIP و MERI بشكل كاف في حالة نشر أي من النصوص في مكان آخر.

دەشتی نەینەوا و ڕۆژئاوای نەینەوا
بەربەستەکانی بەردەم گەڕانەوە و سەقامگیری
شیکردنەوەیەکی هەمەگیر بۆ لێکۆڵینەوە و توێژینەوەکان

هێنریێت جۆهانسن، کامران محمد پالانی، دلاوەرعەلائەدین

پوختەی ڕاپۆرت

بابەتی گەڕانەوەی درێژخایەنی ئاوارەکانی عێراق پێگەیەکی گەورەی لە هاوکاری و کۆمەکە نێودەوڵەتیەکان پەیدا کردووە. لەگەڵ ئەوەشدا، تێگەیشتن لە هەردووک چەمکی ئاوارەیی و گەڕانەوە بۆ پارێزگای نەینەوا ئاڵۆزە، ئەویش بە هۆی مێژوویەکی درێژ لە تووندوتیژی لە عێراق و پارێزگاکە، لە نێوانیان جەنگ و جینۆساید، وە جیاکاری و گۆڕینی دیمۆگرافیا بە شێوەیەکی سیستەماتیکی. ئاوارەیی بووەتە بەشێک لە مێژووی نەینەوا و بەشێکی دانەبڕاو لە تێگەیشتنی خەڵک بۆ بابەتەکانی مانەوە و ناسنامە و ئینتیما. لێرەدا، ناکرێ ئاوارەیی وەکو پرۆسەیەک یا ئەزموونێکی وەکیەکی ببیندرێت، بەڵکو پێویستە وەکو ئەزموونێک بە لەبەرچاوگرتنی فاکتەرە جوگرافی و جێندەری و ناسنامییەکان ڕەچاوبکرێت.

ئەو ڕاپۆرتە خوێندنەوەیەک و لێکۆڵینەوەیەکی بەرفراوانە لەسەر ئاوارەکانی نەینەوا و بەربەستەکانی بەردەم گەڕانەوەیان. ڕاپۆرتەکە هەوڵدەدات ئەو بۆشاییانەی لە شیکردنەوەکاندا هەن پڕ بکاتەوە، هەروەها توێژینەوە و شیکردنەوەیەکی مەیدانی بەڵام بەرایی بە مەبەستی باشترکردنی سیاسەت و بڕیاری لایەنە پەیوەندارەکان بخاتە ڕوو. لە بەشە جیاوازەکانی ڕاپۆرتەکە ئەو دەرەنجامە بەراییانەی خوارەوە بە دەست هاتوون:

- قەیرانی ئاوارەیی دەبێ لە چوارچێوەی تێکەڵکردنی چەندین هۆکار و بارودۆخی جیاواز خوێندنەوەی بۆ بکرێت، کە دەبنە هۆی دروستکردنی ژینگە یا هەلومەرجی هەستنەکردن بە ئاسایشی و دڵنیایی لەسەر هەردوو ئاستی ناوخۆیی و نیشتیمانی.
- نەبوونی متمانە - بە حکومەتەکانی ناوەند و هەرێم و خۆجێیی و دامەزراوە سیاسی و ئەمنییەکان بۆ پاراستنی خەڵکی نەینەوا - بووەتە هۆی پترکردنی پێکدادان لە نێوان گرووپ و پێکهاتە جیاوازەکانی پارێزگاکە و لە ناوەوەی خۆشیاندا، هەروەها بووەتە هۆی سەرهەڵدانی چەندین گرووپی چەکداری ناحکومی. لەگەڵ زیادبوونی هەستی ململانێ و گۆڕانی دیمۆگرافی، ئەو بێمتمانەییە دەبێتە بەربەستێکی گەورە لە بەردەم گەڕانەوە.

- پڕۆسەکانی ئاوارەبوون و گەڕانەوە بەشێکن لە بەستێن و واقیعی نەینەوا، ناکرێ لە دەرەوەی ئەو واقیعەدا خوێندنەوەی بۆ بکرێت. جوولەی ئاوارەکان دەرەنجامی چەندین ڕووداوی جۆربەجۆری ئاڵۆزن، کە پێویستیان بە تێگەیشتنێکی قوواڵ و شیکردنەوەی بارودۆخ و واقیع دەبێ، ئەویش بە مەبەستی دارشتنی پۆڵەسی و بەرنامەیەکی کارا و درێژخایەن.
- بەر لە دەستپێک و هەروەها لە میانە و قۆناخەکانی دواتری ئاوارەیی، ئافرەتان دەکرێنە ئامانج و لە چەندین لاوە ڕووبەڕووی کێشەی زیاتر دەبنەوە لە پیاوان. ئەزموونی ئاوارەیی ئافرەتان لە توێژینەوە و لێکۆڵینەوەکان پەراوێز خراوە، کە ئەمەش کاریگەری لەسەر بەشداریان لە پڕۆسەی سیاسی و گەشەپێدان دەبێ. تیشکخستنە سەر ئەزموونی ئاوارەیی ئافرەت زۆر گرنگە بۆ دارشتنی ڕێگە و ڕێبازی وەچەرخێنەر بۆ گەڕانەوەیەکی ئارام و درێژخایەنی ئاوارەکان، و هەروەها سەرخستنی یەکسانی جێندەری.
- قەیرانی ئەودواییەی ئاوارەیی لە نەینەوا بووە هۆی زیاترکردنی گرژییە کۆمەڵایەتییەکان، بە تایبەت لە نێوان شەبەک و کریستیانەکان لە قەزاکانی حەمدانیە و تلکێف. ئەو ڕێژە زۆرە لە گەڕانەوەی شەبەکەکان و فراوانکردنی ناوچەکانیان، بە سوودوەرگرتن لە گرووپە چەکدارییەکانی حەشدی شەعبییەوە، لە لایەن کریستیانەکان وەکو هەڕەشەیەک لەسەر ئایندەیان لە دەشتی نەینەوا دەبیندرێت. لای کریستیانەکان ترسی گۆڕینی دیمۆگرافی و هەستکردنێکی زۆر بە پەراوێزخستن هەیە، کە ئەمەش دەبێتە هۆی زیاتر هەستکردن بە نادڵنیایی لەسەر ئایندەیان. ئەمەش کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر بڕیاری مانەوەیان لە عێراق یا کۆچکردنیان دەبێت.
- هەوڵەکانی ئاشتەوایی یەکلاکەرەوە و گرنگن بۆ گەڕانەوەی ئاوارەکان بۆ نەینەوا. بەڵام ئەو هەوڵانە بە زۆری لەلایەن ڕێکخراوە ناحکومیە نێودەوڵەتییەکانەوە سەرکردایەتی دەکرێن، لە کاتێکدا سیاسەتێکی ڕوون و بەرنامەی جێبەجێکردن وەیان ڕێگەخۆشکردن بۆ هاوبەندی کۆمەڵگەیی لەلایەن حکومەتی عێراقییەوە بەدی ناکرێت. بۆ ئەوەی ئاشتەوایی سەربگرێ، زۆر گرنگە لە گۆڕانکاریە بنەڕەتیەکانی تووندوتیژی (transformation of violence) تێبگەین، لەگەڵ کاریگەرییەکانی بەسەر سیاسەتی ناسنامە و بەشداری ئافرەت، کە ئەمەش گرنگە بۆ ئاشتی درێژخایەن.

داتا و زانیاری ئەو ڕاپۆرتە لە ماوەی مانگی کانونی دووەم تا مانگی حوزەیرانی ٢٠١٩ کۆکراوەتەوە. ئەو ڕاپۆرتە گەڕانەوەی ئاوارەکان و پڕۆسەی سەقامگیری وەک بەشێک لە مێژووی ئاوارەیی لە نەینەوا دادەنێ. بەربەستەکانی بەردەم گەڕانەوە بۆ سێ گرووپ و ئاست دابەشکراون: قەزا و ناسنامە و جێندەر. لە هەر یەکێک لەو چوارچێوانەدا، بەربەستە بەراییەکانی گەڕانەوە دەستنیشانکراون و گفتوگۆیان لەسەر کراوە.

چەندین فاکتەر پەیوەندییان بە گەڕانەوەی ئاوارەکان هەیە (بڕوانە خشتەی خوارەوە). ئەو فاکتەرانە زۆربەی جار تێکەهەڵکێشن و پەیوەندییان بە یەکدییەوە هەیە. بەربەست و چارەسەریان لە ڕێگەی توێژینەوەی چەندێتی و چۆنێتی و خوێندنەوەی نووسین و نووسیاری پێویست دەستنیشانکراون، بە مەبەستی پرکردنەوەی بۆشاییەکانی توێژینەوە. ئەمەش لە ڕێگەی جەختکردنە سەر ئەو خاڵانەی خوارەوە ئەنجامدراون:

- بەربەستەکانی گەڕانەوە لەسەر ئاستی قەزاکانی حەمدانیە و موسڵ و شێخان و شنگال و تلکێف و تەلەعفەر.
- بەربەستەکانی گەڕانەوە لەسەر ئاستی ناسنامەی ئێزیدی و کریستیان و شەبەک.
- بەربەستەکانی گەڕانەوە لەسەر ئاستی جێندەر - ئافرەت.

خشتەی – بەربەستەکانی گەڕانەوە و فاکتەرەکانی ناسەقامگیری

قەزا	بەربەستە سەرەکییەکانی گەڕانەوە	فاکتەرە سەرەکییەکانی ناسەقامگیری
حەمدانیە	- ترس - خرابوونی خانوو - گۆڕینی دیمۆگرافی و جیاکاری	- نیگەرانی ئاسایشی و بەربڵاوی گرووپە چەکدارییەکانی حەشدی شەعبی. - قەرەبوونەکردنەوە و پێداویستییەکانی ئاوەدانکردنەوە - نەبوونی هەماهەنگی ڕێکخراوە ناحکومییە نێودەوڵەتییەکان لەگەڵ دەسەڵاتە خۆجێیەکان - جێناکۆکبوونی ئەو قەزایە و ململانێی حکومەتی عێراق و حکومەتی هەرێمی کوردستان
موسڵ	- ترس - نەبوونی دەرفەتی بژێوی و خزمەتگوزاری - نیگەرانی بێئاسایشی، پەیدابوونی چەندین گرووپی چەکداری جۆربەجۆر، هێرشی داعش، بوونی مین لەو ناوچایە	- کێشەکانی بەردەم ئاشتەوایی و پێکەوە ژیان - گەندەڵی بەرفراوان لە حکومەتە خۆجێییەکان - لاوازی ڕێکاری لێپرسینەوە و دادی. - هاوبەندی کۆمەڵایەتی لە نێوان دانیشتوانی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای موسڵ کەوتۆتە ژێر کاریگەری تۆڵەسەندنەوە لە یەکدی. - ئەگەری پێکدادانی سیاسی لە دژی زیادبوونی ڕۆڵی گرووپە چەکدارییە شیعییەکان لە شارەکە. - پەراوێزخستنی زۆرینەی دانیشتوان (ئافرەت و منداڵ و گەنج) لەبەرانبەر دەسەڵاتە کۆنەکانی وەکو عەشیرەت.
شێخان	- گۆڕینی دیمۆگرافیای قەزاکە - نیگەرانی ئاسایشی - خراپبوونی خانوو	- بوونی ڕێژەیەکی زۆر لە ئاوارەکان
شنگال	- کێشەکانی ئەمنی - نەبوونی هەوڵێکی جددی بۆ ئاوادانکردنەوەی قەزاکە - کێشەکانی خانووبەرە و زەوی ئاوارە و گەڕاوەکان و بە دۆکیومێنتنەکردن و تۆمارنەکردنیان.	- ننەبوونی دەرفەتی بژێوی، کە دەبێتە هۆی زیاتر نالەباری - نەبوونی هەوڵی جددی بۆ ئاشتەوایی و چارەسەرکردنی برینەکانی ڕابردوو - بوونی چەندین گرووپی چەکداری و ئەمنی جۆراوجۆر، کە کۆنترۆڵی ژینگەی سیاسی و ئەمنی شارەکەیان لە ڕێگەی پەراوێزخستن کردووە. - نەبوونی هێزێکی ئەمنی هاوبەش کە بۆشایی ئەمنی پڕبکاتەوە و ڕێگە لە سەرهەڵدانەوەی داعش بگرێ
تەلەعفەر	- نەبوونی بژێوی - کێشەکانی خانووبەرە و زەوی ئاوارە و گەڕاوەکان و بە دۆکیومێنتنەکردن و تۆمارنەکردنیان، هەروەها سستی پڕۆسەی ئاوادانکردنەوە	- جیاکاری و گێچەڵ بە تایبەت بۆ ئەو خێزانانەی کە تاکە ژنێک بەڕێوەیان دەبا - بۆ گەنج: خراپی پەروەردە و خوێندن و دەرفەتی کار - ناکۆکی نێوان شیعە و سوننەی قەزاکە

	- کێشەی ئەمنی	- بوونی چەندین گرووپی ئەمنی جۆراوجۆر، کە شیعە تیایدا باڵادەستە و وا دەبیندرێ زیاتر خزمەتی پێکهاتەی شیعەی شارەکە بکەن
تلکێف	- بەدۆکیومێنت نەکردن و تۆمارنەکردنی خانووبەرە و زەوی - نەبوونی سەرچاوەی دارایی بۆ گەڕانەوە - خرابوونی خانوو	- بوونی چەندین گرووپی چەکداری و ئەمنی - گۆڕینی دیمۆگرافیای شارەکە کاریگەری لەسەر هاوبەندی کۆمەڵایەتی دەکات - نەبوونی متمانە لە نێوان گرووپەکان و نوێنەرایەتینەکردنی کەمینەکان - جێناکۆک بوونی قەزاکە لە نێوان هەولێر و بەغدا - زیادبوونی ئەکتەری ئەمنی نادەوڵەتی و بەندینخانە لە ناو قەزاکە - کارنەکردن لە بواری کشتوکاڵی لەبەر بوونی مین و کەمی سەرچاوەی ئاو و ئاوی خواردنەوە - قەرەبوونەکردنەوەی خەڵک - فراوانبوونی لێکترازانی گرووپەکان لەگەڵ یەکدی و لە نێوان خۆیان

پێکهاتەی نەتەوەیی و ئایینی	بەربەستە سەرەکییەکانی بەردەم گەڕانەوە
ئێزیدی	- هەستکردن بە نائاسایشی لە شوێنەکانی خۆیان - بەعەسکەرتاریکردنی ناکۆکی و دابەشبوونە ناوخۆییەکانی پێکهاتەکە - نەبوونی ڕێککەوتنی سیاسی لە نێوان لایەنەکانی ململانێ بە تایبەت لە شنگال - ئاسەواری داعش و یادەوەرییەکانی ڕابردوو و ترس لە گەڕانەوەی داعش - کۆچکردنی زیاتر لە ١٠٠ هەزار ئێزیدی بۆ وڵاتانی ئەورووپا دوابەدوای هاتنی داعش - نەبوونی پرۆسەی عەدالەتی ئینتیقالی و ئاشتەوایی بە تایبەت لەگەڵ عەرەبی سوننە
کریستیانەکان	- چاوەڕێکردنی باشتربوونی دۆخی ئەمنی و نەبوونی پاراستنی و حیمایەی نێودەوڵەتی کەمبوونەوەی هەڵی کار و ئابووری - لەدەستدانی هیوا بە عێراق و بوونی خەڵکێکی کریستیانی زۆر لە دەرەوەی وڵات - زۆرینەی کریستیانەکان وڵاتیان بەجێهێشتووە، ئەمەش بووەتە هۆی نەبوونی هاوسەنگی لە نێوان ئەوانەی ماونەتەوە لەگەڵ ئەوانەی کۆچیان کردووە - فراوانبوونی خاک و دەسەڵاتی شەبەکەکان لە ناوچە کریستیانە زۆرینە نشینەکان
شەبەک	- بوونی دەرفەتی کاری باشتر لەو ناوچانەی کە تیایدا ئاوارەبوون وەکو هەرێمی کوردستان - گرژی کۆمەڵایەتی لەگەڵ هەندێک لە گەڕاوەکان
جێندەر	**بەربەستە سەرەکییەکانی بەردەم گەڕانەوە**
ژنان	- سنووردارکردنی هاتوچۆی خەڵک لەبەر ترس و هەڕەشە و هێرش و گێچەڵ و هەروەها مانەوە لە ماڵ بۆ ئاگاداری منداڵ - نەپاراستنی ئافرەت لە هەردوو کاتی گەڕانەوە و دوای گەڕانەوە

- بوونی دەرفەتی نوێ لەو ناوچانەی تیایدا ئاوارەبوون وەکو هەرێمی کوردستان - ئامادەنەبوون بۆ گەڕانەوە بۆ دۆخی کۆمەڵایەتی و پێگەی هێزی کۆنی پێش ئاوارەبوونیان	

سوپاس و پێزانین

ئینستیتیوتی مێری و نووسەران سوپاسی خۆیان پێشکەش بە هەریەکە لە (USIP) و (USAID) دەکەن بۆ پشتگیری دارایی پرۆژەکە، وە فەرمانبەرانی ئینستیتیوت، بە تایبەتی مامۆستا فوئاد سمایل و ئێما هێسلینك و ئان ڤان دیر وۆلف و کریستین پاری، بۆ هاوکاریکردنیان لە رووی بیرمەندی و لۆجیستیەوە لەکاتی ئەنجامدانی پرۆژەکە، وە سەنتەری (JCCC) بۆ رێگەپێدانیان بۆ چوونە ناو کەمپی ئاوارەکانەوە؛ پسپۆرە سەرەکیەکانی کە بەڕێ دوودڵی زانیاری و شیکرنەوەیان پێ بەخشین؛ و رێکخراوی تواناسازی ئافرەتان بۆ پێشکەشکردنی زانیاری و پالپشتێتی؛ وە سەرجەم ئەو بەڕێزانەی کە چاوپێکەوتنیان لەگەڵدا ئەنجام درا وەیان لە وۆرکشۆپەکان بەشداریان کرد، ئەویش بۆ بەخشینی کات و زانیاری بۆچوونەکانیان.

دەربارەی مێری

ئینیستیتیوتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆ توێژینەوە (مێری) رێکخراوێکی سەربەخۆی و قازانج نەویستە، ئامانجی پەرەپێدانی پڕۆسەی نیشتیمانسازی و دەوڵەتسازی و بەدیموکراسیکردنە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست. لە رێگەی شیکردنەوەی بێلایەنانە و گفتوگۆی پۆلەسی، توێژینەوەکانی مێری ئامانجی بەرەوپێشبردنی حوکمڕانی باش و مافەکانی مرۆڤ و سەروەری یاسا و خۆشگوزەرانی کۆمەڵایەتی و ئابووریە لە ناوچەکە.

ئینیستیتیوتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆ توێژینەوە
١١٨٦ شاری خەونەکان ، هەولێر، هەرێمی کوردستانی عێراق، تەلەفۆن: 009640662649690 ، ئیمەیڵ: info@meri-k.org
ژمارەی تۆماری رێکخراوە ناحکومیەکان: K843

بۆچوونەکانی لەو ڕاپۆرتەدا هاتوون بەرپرسیارێتێ نووسەرانە.

مافی لەچاپدانەوە پارێزراوە. نابێ بەبێ ڕەزامەندی بەنوسراوی پێشوەختەی پەیمانگای ئاشتی ویلایەتە یەکگرتوەکان (USIP), نابێ هیچ بەشێکی ئەو بڵاوکراوەیە بە هیچ شێوەیەك و ئامرازێك دووبارە بەرهەم بهێندرێتەوە، جا بە شێوازی ئەلیکترۆنی بێ یان میکانیکی. لە کاتی بەرهەمهێنانەوە و بڵاوکردنەوەشیان، پێویستە ئاماژەی پێویست بە هەردوو ئینستیتیوتێ USIP و MERI بکرێ.